

Káin és Ábel

Egy mítosz interpretálása

GYÖRGY BÁNDY
CAIN AND ABEL. INTERPRETATION OF A MYTH

22
216
222/224

The Old Testament. Cain. Abel. Fratricide. Bible Interpretation.

A bibliai őstörténetekben mítoszokkal, ill. mitológiai kifejezésmóddal és gondolkodásmóddal találkozhatunk. A mítoszokat „elintézhetjük” egy kézlegyintéssel vagy megpróbálhatjuk a mítoszok nyelvét „lefordítani” mai, érthető nyelvre. Bevezetésül hadd mutassak be és ütköztessenek két alapvetően ellentétes nézetet a mítoszokról.

A marxista álláspont szerint a mítosz egyfajta kísérlet az élet különféle jelenségeinek a megmagyarázására, ezeknek a jelenségeknek a látszólagos leküzdése és illuzórikus képzelet. „A mítosz olyan elbeszélés, amely a történelem hajnalán keletkezik, és amelynek fantasztikus képei (istenek, legendás hősök, események stb.) megkísérelték általánosítani és megmagyarázni a természet és a társadalom különféle jelenségeit [...] A fantáziában és a fantázia által minden mitológia leküzd, hatalmába keríti és formálja a természet erőit; eltűnik tehát, mihelyt az ember valójában uralja a természet erőit.”¹

Érdekes és a fenti állítással ellentmondó álláspontot képviselt Bruno Schulz (1892–1942) németül publikáló lengyelországi zsidó irodalmár. Szerinte a mai ember minden fogalma a mítoszokból és az ősi történetekből származik. Állítása szerint nincs egy morzsányi sem a gondolkodásunkban, ami nem lenne a mitológia valamilyen változata. Meggyőződése, hogy a világ mitologizálása még nem fejeződött be, mert ezt a folyamatot a tudományok fejlődése lelassította és mellékvágányra terelte. Schulz szerint az a mítosz, ami újból és újból lejátszódik és lejátszódhat, csak éppenséggel travesztia és karikatúra formájában, tehát degradált módon. Ennél az oknál fogva tartotta Schulz azt a társadalmat, amelyben élt, degradált társadalomnak.²

Az egyik álláspont szerint a mítosz eltűnik, mihelyt az ember uralni tudja a természet erőit, a másik álláspont szerint csak akkor érti meg a tudomány az igazi feladatát, ha befejezi a világ mitizálását.

Talán akkor értjük meg a legjobban a mítoszokat, ha azokat az embert létében érintő valóság magyarázatának és indoklásának tekintjük. A mítosz célja elsősorban nem az, hogy valamely eseményt elbeszéljen, hanem az, hogy megmagyarázzon és

megindokoljon olyan mai állapotokat, amelyeket az ember természetellenesnek tart. Claus Westermann német protestáns teológus szerint a mítoszok a világ mai állapotát az ősidőkben lejátszódott eseményekkel magyarázzák. Szerinte „a mítosz táptalaja az az általános emberi érzés, hogy a jelen állapot abnormális módon korlátozott”.³

Az efféle felfogás szerint a mítoszoknak a következő háromrészes szerkezetük van:

1. az eredeti állapot leírása;
2. az ősesemény;
3. a mai állapot mint az ősesemény következménye.

A protestáns teológia területén a 20. század derekán Rudolf Bultmann hirdette meg a mitológiátlanítás (*Entmythologisierung*) programját. Sokan félreértették őt, mert azt gondolták, hogy el akar távolítani a keresztyénségből mindent, aminek csak egy kis köze is van a mítoszokhoz. Bultmannak nem ez volt a célja. Ő komolyan vette a mítoszok üzenetét, és arra törekedett, hogy ezt a mai ember számára érthető nyelven – tehát a racionális fogalmak nyelvén – tolmácsolja.

Káin és Ábel történetén szeretném bemutatni, miként lehet a bibliai őstörténet egyik alkotóeleméből általánosan érvényes tanulságokat levonni. Az emlékezet felfrissítése kedvéért lássuk először a történetet a veretes Károli-féle fordításban:

Mózes I. könyve 4,1–16

1. Azután ismeré Ádám az ő feleségét Évát, a ki fogad vala méhében és szűli vala Kaint, és monda: Nyertem férfiat az Úrtól. 2. És ismét szűlé annak atyjafiát, Ábelt. És Ábel juhok pásztora lón, Kain pedig földművelő.

3. Lón pedig idő multával, hogy Kain ajándékot vive az Úrnak a föld gyümölcséből. 4. És Ábel is vive az ő juhainak első fajzásából és azoknak kövérségéből. És tekinté az Úr Ábelre és az ő ajándékára. 5. Kainra pedig és az ő ajándékára nem tekinté, miért is Kain haragra gerjede és fejét lecsüggeszté.

6. És monda az Úr Kainnak: Miért gerjedtél haragra? és miért csüggesztéd le fejedet? 7. Hiszen, ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz; ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és reád van vágyódása; de te uralkodjál rajta.

8. És szól s beszél vala Kain Ábellel, az ő atyjafiával. És lón, mikor a mezőn valának, támada Kain Ábelre az ő atyjafiára, és megölé őt. 9. És monda az Úr Kainnak: Hol van Ábel a te atyádfia? Ő pedig monda: Nem tudom, avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfiaának? 10. Monda pedig az Úr: Mit cselekedtél? A te atyádfiaának vére kiált én hozzám a földről. 11. Mostan azért átkozott légy e földön, mely megnyitotta az ő száját, hogy befogadja a te atyádfiaának vérét, a te kezedből. 12. Mikor a földet néveled, ne adja az többé néked az ő termő erejét, bujdosó és vándorló légy a földön.

13. Akkor monda Kain az Úrnak: Nagyobb az én büntetésem, hogysesem elhordozhatnám. 14. Ímé elűzől engem ma e földnek színéről, és a te színed elől el kell rejtőznöm; bujdosó és vándorló leszek a földön, és akkor akárki talál reám, megöl engemet. 15. És monda néki az Úr: Sőt inkább, aki megöleá Kaint, hétszerte megbüntettetik. És megbélyegzé az Úr Kaint, hogy senki meg ne ölje, a ki rátalál.

16. És elméne Kain az Úr színe elől, és letelepedék Nód földén, Édentől keletre.

Megjegyzések a szöveg egészéhez

A történetnek átlátható és világos szerkezete van:

1. a szereplők bemutatása (1–2. vers)
2. indítók a konfliktushoz (3–5. vers)
3. az Úr intelme (6–7. vers)
4. gyilkosság, kihallgatás, ítélet (8–12. vers)
5. Káin panasza és az Úr válasza (13–15. vers)
6. Káin reagálása (16. vers)

Irodalomkritikai szempontból egy megoldandó kérdés van a szövegben: a 13–15. versek eredetileg is a szöveghez tartoztak, vagy csak később, de még a szöveg kanonizálása előtt, kerültek betoldásra?

A következő érveket lehet felsorakoztatni a későbbi betoldás mellett:

- a) A 12. vershez közvetlenül kapcsolódhat a 16. vers.
- b) A 13–15. versek egy zárt irodalmi egységet alkotnak, egy panaszt.
- c) Káin olyasmi ellen tesz panaszt (elűzetés, bárki meggyilkolhatja), ami a bűntetésben (11–12. vers) nem hangzott el.
- d) A versek témája Káin megbélyegzése.

A szöveg egységes volta melletti érvek a következők:

- a) Ha az Úr Ábel vérének kiáltását meghallotta, meg kell hallgatnia Káin kiáltását is.
- b) A föld motívuma összekötő kapocs a 11. és a 14. vers között.
- c) A „bujdosó és vándorló” szókapcsolat (héberül *ná' vānād*) összeköti a 12. és 14. verset.
- d) A héber *nād* kifejezés (vándorló) és a Nód tulajdonnév (Vándorországnak lehetne fordítani) összekapcsolja a 14. és a 16. verset.
- e) Az Úr színe elől való távozás motívumát megtaláljuk a 14. és a 16. versben is.
- f) A büntetés enyhítésének a motívuma megtalálható 1Móz 3,6–17-ben is a történet szerves részeként. A bűnbeesés történetének és a testvérgyilkosság történetének azonos szerkezete van: bűn – kihallgatás – büntetés – a büntetés enyhítése – a bűnös, ill. a bűnösök elűzése.

Meglátásom szerint a szöveg egységes volta melletti érvek súlyosabbak.

Szerkesztéstörténeti szempontból megállapíthatjuk, hogy zavaróan hat a mezőgazdaság és az állattenyésztés megléte egy őstörténetben. Szintén zavaróan hat, hogy a 14–15. versek föltételezik további emberek létezését, akik megölhetnék Káint.

Ezen zavaró mozzanatok ellenére a történet szervesen illeszkedik azoknak a történeteknek a láncolatába, amelyek be akarják mutatni a bűn elhatalmasodását. Míg Ádám és Éva „csak” egy tilalmat szeg meg, Káin már gyilkol. Míg az első emberpár beismeri a bűnét (1Móz 3,9köv), Káin tagad és hazudik (1Móz 4,9).

Ha megfigyeljük Káin és Ábel történetének megfogalmazását, feltűnik, hogy a szöveg hétszer hangsúlyozza (akkor is, amikor ez stilisztikai szempontból nem szükséges, sőt zavaróan hat), hogy Ábel Káinnak a testvére (régiesen atyjafia). Ezzel hangsúlyozza a történet, hogy minden gyilkosság testvérgyilkosság.

A bibliai hagyományban van még két történet, amelynek ugyanilyen szerkezete van: indítóok a konfliktushoz – gyilkossággal végződő konfliktus – a vétkes megbüntetése. Az egyik Dávid és Uriás konfliktusa, a másik Áháb és Nábót konfliktusa. Egyik esetben sem testvérek konfliktusáról van szó. Testvérek közötti összeütközéseket az ósatyák történetében találunk (Ézsau–Jákób, ill. József és testvérei), de ezek nem végződtek véresen.

A Biblián kívüli hagyományokban a legismertebb testvérek közötti konfliktus Romulus és Rémus története.

Megjegyzések a szöveg részleteihez

1. Azután ismeré Ádám az ő feleségét Évát, a ki fogad vala méhében és szűli vala Kaint, és monda: Nyertem férfiat az Úrtól. 2. És ismét szűlé annak atyjafiát, Ábelt. És Ábel juhok pásztora lőn, Kain pedig földművelő.

A Biblia nem álszemérmességből nevezi a nemi aktust megismerésnek. A héber ismerni, megismerni ige (*j-d-*) nemcsak a megismerést fejezi ki, hanem a megismert tárgyhoz, ill. személyhez való viszonyt is. Ez az ige azt fejezi ki, hogy a nemi aktus nem elsősorban fiziológiai jellegű dolog, hanem személyes dolog.

A tény, hogy az anya ad nevet a gyermeknek, matriarchális állapotokat tételez fel. A Káin név eredete már ismeretlen számunkra. Éva a *q-n* ' igéből (venni, szerezni, birtokolni) vezeti le fia nevét. Éva szavai nyilván örömet fejeznek ki, hogy az Édenből való kiűzetés után is lehet gyermeke.

Nem világos a héber szövegből, hogy Káin és Ábel ikrek voltak-e, vagy Ábel később született. Mindjárt a születésnél említésre kerül, hogy Ábel testvére Káinnak.

Ábel nevében (héberül *hebel* – szellő, lehelet, semmiség, hiábavalóság) már jelezve van viselőjének a jövője.

Az elbeszélő nem foglalkozik a két testvér gyermekkorával, hanem rögtön felnőttként ábrázolja őket, foglalkozásukat ismerteti. A földművelés és az állattartás mint a két legősibb foglalkozás, ill. életforma kerül itt bemutatásra. Már említettem, hogy sem a pásztorok, sem a földművesek nem illenek bele egy „tisza” őstörténetbe. A bibliai elbeszélő két domináns embercsoport képviselője által akarja bemutatni azt a rivalizálást, amely gyilkossággal ér véget.

3. Lőn pedig idő multával, hogy Kain ajándékot vive az Úrnak a föld gyümölcséből. 4. És Ábel is vive az ő juhainak első fajasából és azoknak kövérségéből. És tekinte az Úr Ábelre és az ő ajándékára. 5. Kainra pedig és az ő ajándékára nem tekinte, miért is Kain haragra gerjede és fejét lecsüggeszté.

Az elbeszélő megint átugrik egy időszakot, és olyasmire összpontosít, ami a mondanivalója szempontjából fontos.

A kétféle áldozatnak nincs önálló jelentősége, csak a konfliktus kirobbanása szempontjából fontosak. Azt csak mellékesen említtem meg, hogy a *mincha* áldozati ajándékról való rendelkezések csak 3Móz 6,7–10-ben találhatók.

Nem tudjuk, mi volt az áldozatok bemutatásának az indítóoka, és miként lettek elvégezve. Mindkét testvér abból mutat be áldozati ajándékot, amije volt: állatot, ill.

terményeket. Ezáltal kerül bemutatásra, hogy a kétféle kultúra talaján kétféle kultus alakul ki.

Nem tudjuk meg, hogy miért nem tekintett az Úr Káin ajándékára, és azt sem, hogy ezt Káin miképpen tudta meg. Csak a későbbi hagyomány kereste erre a kérdésre a választ. Itt azonban ez Isten titokzatos döntéseként van leírva.

Az elbeszélő úgy mutatja be a két testvér, hogy egyenlő eséllyel indulnak, de az egyik sikeres lesz, a másik pedig nem. Ez lesz Káin irigységének az oka. Ábel tehát Káin irigységének az áldozata.

Káin haragja kifelé is megnyilvánul. A lecsüggesztett fej (beesett arcként is lehet fordítani a kifejezést) azt jelzi, hogy a harag deformálja az embert.

6. És monda az Úr Kainnak: Miért gerjedtél haragra? és miért csüggesztéd le fejedet? 7. Hiszen, ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz; ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és reád van vágódása; de te uralkodjál rajta.

Káin nem lett az Úrtól elvetett és kitesztelt azáltal, hogy az Úr nem tekintett az áldozatára. Ellenkező esetben nem szólította volna meg őt az Úr. Az Úr Káin haragjának oka és annak megnyilvánulása felől kérdezi Káint. Az első kérdés után Káin válaszát várná az olvasó. Káin nyilván hallgat, és ezért egy újabb kérdés következik. Az Úr Káin józan eszére apellál.

Ez a kérdés úgy mutatja be a bűnt, mint az emberen kívül levő objektív tényezőt, amely az embert hatalmába akarja keríteni. Annak ellenére, hogy a bűn egy lesben álló vadállathoz hasonlítható⁴, Káinnak mégis uralkodnia kel felette. A továbbiakból kitűnik, hogy Káin nem tudott uralkodni haragján. A harag tehát nem menti fel az embert a felelősség alól.

8. És szól s beszél vala Kain Ábellel, az ő atyjafiával. És lőn, mikor a mezőn valának, támada Kain Ábelre az ő atyjafiára, és megöle őt. 9. És monda az Úr Kainnak: Hol van Ábel a te atyádfia? Ő pedig monda: Nem tudom, avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfiaának? 10. Monda pedig az Úr: Mit cselekedtél? A te atyádfiaának vére kiált én hozzám a földről. 11. Mostan azért átkozott légy e földön, mely megnyitotta az ő száját, hogy befogadja a te atyádfiaának vérét, a te kezedből. 12. Mikor a földet műveled, ne adja az többé néked az ő termő erejét, bujdosó és vándorló légy a földön.

Az Úr szavai után ismét Káin válaszát várnánk, de hiába. Ez a mozzanat azt fejezi ki, hogy az ember akkor kezd gonoszul cselekedni, amikor megszűnik Istennel kommunikálni.

Káin az Úr helyett Ábelt szólítja meg. A szövegből nem tudjuk meg, mit mondott neki.⁵ Nyilván ezzel is jelzi az elbeszélő, hogy a konfliktusokat párbeszéddel meg lehet oldani. Ha viszont valaki a párbeszéd helyett mindjárt a tettek mezejére lép, bűntettet követhet el.

Arra a kérdésre, hogy miért a mezőn támadt Káin Ábelre, a következő magyarázatok kínálkoznak:

- A mező távol van a szülői háztól, ahol Káinnak mint gyermeknek engedelmesnek kellett lennie.
- A mezőn nincsenek tanúk.
- A mezőn a földműves Káin a „hazai pálya” előnyeit élvezhette.

d) A mezőn démonoknak szoktak áldozatokat bemutatni (lásd a tilalmat 3Móz 17,5–7-ben). Lehet, hogy rituális gyilkossággal van dolgunk.

e) Lehet, hogy vér kiontása által akarta Káin biztosítani mezeje termékenységét.

A szándékosan elkövetett gyilkosság (a bulvársajtótól eltérően) a legtömörebb módon van leírva.

A büntett elkövetése után következik az Úr közbeavatkozása. Mint az élet adományozója számon kéri a kioltott emberéletet. Az Úr kérdése újra aláhúzza, hogy Ábel Káin testvére. Az Úr nem azért kérde, hogy hol van Ábel, mert nem tudja, hanem azért, hogy Káinnak lehetőséget adjon bűne megvallására. Káin válaszában két része van. Először hazudik, amikor azt mondja, hogy nem tudja, hol van testvére. Aztán visszakérde, hogy őrizője-e testvérenek. Ezzel visszautasítja a testvéri kötelelékekből származó kötelességeket. Káin kérdésében ironia is van: szüksége van-e egy pásztornak, az állatok őrizőjének, őrizőre?

A „mit cselekedtél” szavakban nem kérdés, hanem szörnyülködés fogalmazódik meg. Már a zsidó írásmagyarázók megfigyelték, hogy a „vér” szó többes számban van szövegünkben. Ebből azt a következtetést vonták le, hogy aki egy embert megöl, az egész világot öli meg.⁶

A tények feltárása után következik az ítélet. Az ítélet egyenlő az átokkal. Az átok legeredetibb értelme kizárás a közösségből. Itt ebben az ősi értelemben van ki-mondva. A pontos fordítás ez lenne: „átkozott légy a termőtalajról”. A földműves Káinnak el kell hagyni az őt életető földet.

Ha Káin ennek ellenére megpróbálná művelni a földet, az nem hoz neki termést. A letelepedett életmódhoz szokott Káin bujdosóvá és vándorlóvá válik. A *ná' vánád* pontos fordítása: nyugtalanul fogsz bolyongani. Bárhova megy Káin, az átok követni fogja őt.

13. Akkor monda Kain az Úrnak: Nagyobb az én büntetésem, hogyses elhordozhatnám. 14. Ímé elűzöl engem ma e földnek színéről, és a te színed elől el kell rejtőznöm; bujdosó és vándorló leszek a földön, és akkor akárki talál reám, megöl engemet. 15. És monda néki az Úr: Sőt inkább, aki megölelndi Kaint, hétszerte megbüntetetik. És megbélyegzé az Úr Kaint, hogy senki meg ne ölje, a kí rátalál.

A büntetés bejelentése és megindokolása után Káin közli kifogásait. Nem mutat megbánást, hanem azért panaszkodik, hogy a büntetése nagyobb, mint amit el tud viselni, ill. a bűne nagyobb, mint amit meg lehet bocsátani (mindkét fordítás lehetséges). Az első esetben Káin nem vétkét sajnálja, hanem önmagát. A második esetben nem hisz az Úr megbocsátó kegyelmében.

Ebben az összefüggésben az első fordítás a helyes. Káin ugyan lelkileg össze-tört, de nem bánta meg tettét. Négy okot sorol fel, ami miatt szigorúnak tartja a büntetését:

1. Először a 11. versben található átkot említi.

2. Másodszor olyasmit említi, ami az ítéletben nem hangzott el: elűzetés az Úr színe elől.

3. A harmadik ok – a bujdosás és vándorlás – összecseng a 12. verssel.

4. Káin ismét olyasmit említi, ami nem hangzott el az ítéletben: életének veszélyeztetettségét. Káin attól fél, hogy vele azt teszik, amit ő tett testvérevel.

Az Úr arra figyelmezteti Káint, hogy rossz következtetéseket vont le az ítéletből. Aztán megtiltja, hogy Káint bárki is bosszúból megölje. Ennek megerősítésére jelet tett Káinra. Mi ez a jel? Mi a közmondásossá vált káini bélyeg?

A válaszhoz háromféle út vezet:

a) Ha szemantikai szempontból közelítjük meg a kérdést, akkor a következő tényekből kell kiindulnunk: Az 'ót kifejezés jelenthet jelet, jelzést és jelképet. A *s-j-m* jelentése a következő: felállítani, letenni, valamire rátenni, irányozni. Káin azért kapta az 'ót-ot, hogy ne öljék őt meg.

Ezt figyelembe véve a káini jel valamilyen tárgy, amely emlékeztet az Úr ígéretére, vagy valamilyen tárgy, amely elriaszítja az esetleges támadókat, vagy az Úr jelképe cselekvése, amely megerősíti a szavai érvényét.

b) Ha azt vizsgáljuk, hogy mi az 'ót szerepe, akkor olyan jel jöhet számításba, amely védelmet biztosít Káinnak. Az összefüggésből nyilvánvaló, hogy nem megbélyegző, megszégyenítő jelről van szó.

c) Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogyan nézett ki az 'ót, akkor az idők során a következő válaszok születtek: tetoválás, különös hajviselet, a *táv* betű, amelynek őszemita formája a keresztre emlékeztet, a *qóf* betű, amely Káin nevének kezdőbetűje, és amelyet a rabbinikus hagyomány a legkevésbé szellemi betűnek tartott. Csak az érdekesség kedvéért említem meg, hogy a Berákót rabba 22,12 szerint kutyáról van szó, amely vigyázott Káinra.

16. És elméne Kain az Úr színe elől, és letelepedék Nód földén, Édentől keletre.

Káin annak ellenére, hogy az Úrtól 'ót-ot kap – legyen az bármi is –, elmegy az Úrtól. Az ember, aki tönkretette a testvérével való kapcsolatát, tönkreteszi az Úrral való kapcsolatát is.

Káin nem lel békére az Úrtól távol sem. Egy Nód nevű földön nem lehet nyugalomra találni. A Nód nem földrajzi név, hanem jelképes megnevezés (Vándorország).

Lehet, hogy az „Édentől keletre” kifejezés később lett a szövegbe betoldva, hogy a jelképes nevet földrajzi névé alakítsa. Palesztinai szemszögből nézve Nód a távoli messzeségben van.

Káin és Ábel történetének visszhangja az Újszövetségben

Káin és Ábel történetének az aktualizálása már az Újszövetségben fellelhető.

Ábel Mt 23,35-ben mint az első igaz ember szerepel, akinek kiontatott a vére. A zsidókhoz írt levél szerint (11,4) Ábel hittelt hozta áldozati adományát, és ezért fogadta ezt el az Úr. Ugyancsak ez a bibliai irat hangoztatja, hogy Krisztus vére Ábel vérénél hangosabban kiált. János első levele (1J 3,11–12) magyarázatot ad arra is, hogy miért ölte meg Káin Ábelt: azért, mert tettei gonoszak voltak, míg fivére tettei igazak. Júdás levele a hamis tanítókat Káinhoz, Bálámhoz és Kóréhoz hasonlítja.

A történet aktualizálása

Káin és Ábel története a narratív teológia egyik példája, amelynek mitológiai nyelvét és üzenetét ezekre az általánosan érvényes állításokra „fordíthatjuk le”:

– Káin és Ábel története iskolapélda, amely bemutatja, hová vezethet a bennünk meglévő irigység, féltékenység és harag. Sajnos, ebből a példából nem nagyon tanulunk, mert „a világtörténelem nagyobbára Káin történetének állandó megismétlődése”.⁷

– Minden gyilkosság testvérgyilkosság.

– Minden gyilkosság a bennünk lévő haragnak és bűnös gondolkodásmódnak a következménye. „Minden emberben elevenen él Káin, ezért lehet az emberiséget tartósan és eredményesen háborúra manipulálni.”⁸

– Az ember felelős azokért a cselekedeteiért is, amelyeket haragjában követ el.

– Isten figyelmezteti az embert a harag végzetes következményeire.

– Nincs olyan bűn, ill. büntetés, amelyért Isten ne vonná az embert felelősségre.

– „Tökéletes bűntény” nem létezik.

Jegyzetek

1. *Filozofický slovník*. Bratislava, Pravda, 1982, 299. p.
2. Bővebben lásd: Schreiner, Stefan: Die Bibel in den Erzählungen von Bruno Schulz. In Prudký, Martin (ed.): *The Old Testament as Inspiration in Culture*. Třebenice, Mlýn, 2001.
3. Westermann, Claus: Genesis Kapitel 1 – 11, BKAT I/3. Neukirchen – Vluyn, Neukirchner Verlag, 1983, 3. Auflage, 711. p.
4. Ilyen hasonlat az Újszövetségben 1Pt 5,8-ban található.
5. Csak későbbi kéziratok toldják be Káinnak ezeket a szavait: „Gyerünk a mezőre.”
6. Szanhedrin 37.
7. Szondi Lipót: *Káin, a törvényszegő – Mózes, a törvényalkotó*. Budapest, Gondolat, 1987, 39. p.
8. Szondi: i. m. 37. p.

GYÖRGY BÁNDY

CAIN AND ABEL. INTERPRETATION OF A MYTH

The history of Cain and Abel is one of the examples of the narrative theology, of which mythological language and message can be „translated” into some generally valid statements.

The history of Cain and Abel is an example that shows where can enviousness, jealousy, and anger in us lead. Unfortunately, we have not learnt from this example, since world history is mainly the continuous repetition of the story about Cain.

Every murder is fratricide. Every murder is the consequence of anger in us and of the faulty way of thinking. Cain is present in everyone, this is why it is possible to manipulate people permanently and successfully to go to war against someone.

A man is responsible for those acts that he makes in anger. God warns the man on the fatal consequences of anger. There is no such sin, and/or crime about which God would not call a man bring to account.

There is no „perfect crime”.